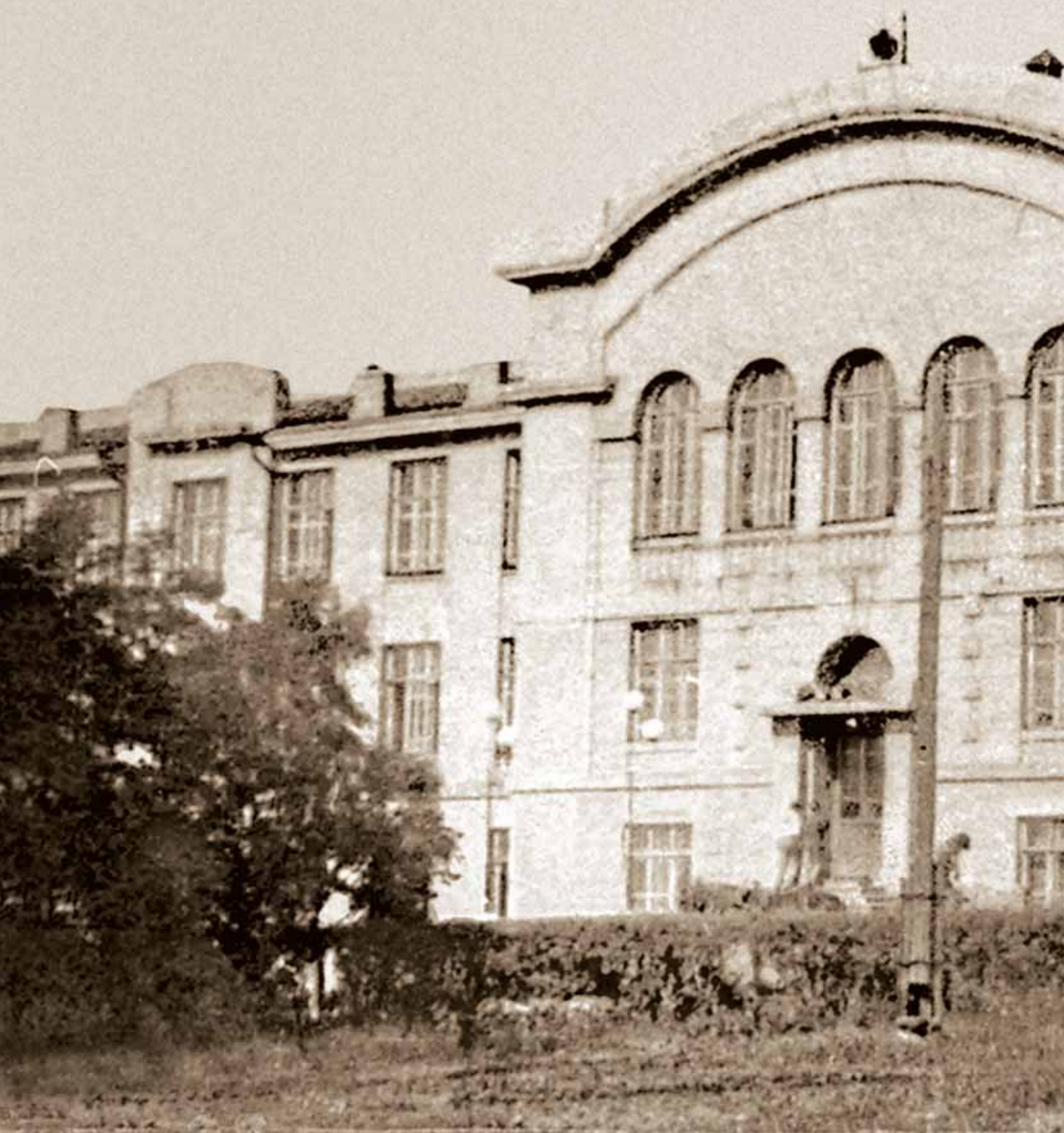
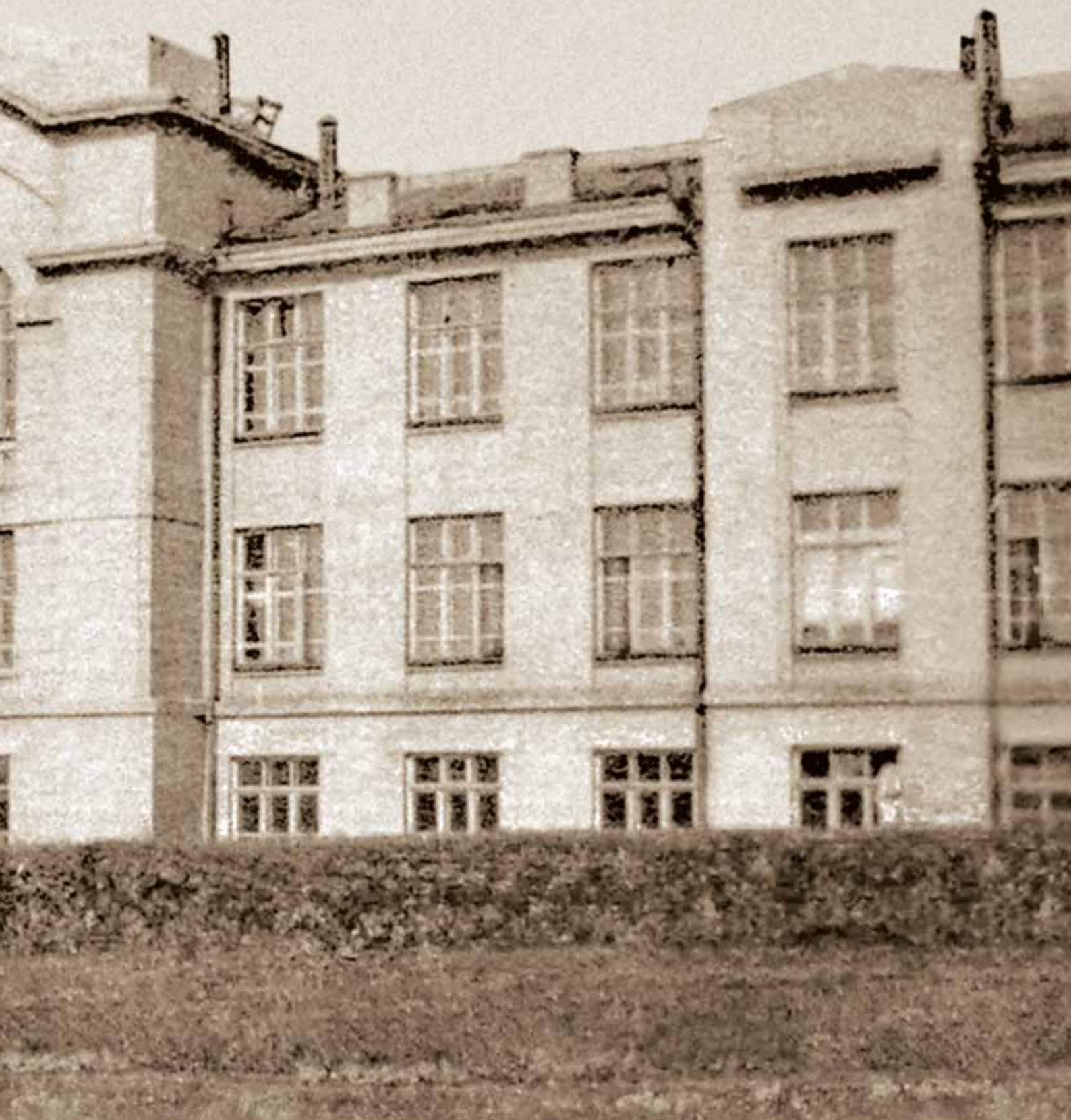

ЛУГАНСЬКИЙ
(з 1935 р. — ВОРОШИЛОВГРАДСЬКИЙ)
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
У 1928–1941 рр.

Петро Мефодійович

Академік УААН, член-кореспондент
НАН України, доктор технічних наук,
професор

У складні роки становлення вищої освіти на Луганщині та розвитку аграрного ВНЗ відбувалося формування наукового потенціалу країни та нової когорти національної інтелігенції. У цьому контексті взірцевою є постать одного з перших випускників луганського аграрного ВНЗ Петра Мефодійовича Василенка, видатного вченого в галузі землеробської механіки, академіка Української академії аграрних наук, академіка Російської академії сільськогосподарських наук, члена-кореспондента Національної академії наук України, доктора технічних наук, професора, чиє прізвище ввійшло до «Української радянської енциклопедії».

Він народився 17 жовтня 1890 р. у с. Мігія Первомайського району Миколаївської області, де закінчив 4-класну початкову школу, місцеве 2-класне земельне училище, став учнем Ольгинсько-Скаржинського сільсько-господарського училища 1-го розряду. Згодом працював інструктором із питань господарства Уземвідділу м. Первомайська Миколаївської області, навчався в Луганському технікумі, де здобув спеціальність агронома-рільника.

Наукові здобутки П. М. Василенка визнані не лише в нашій країні, а й у всьому світі. Лише він з-поміж перших видатних учених у царині землеробської механіки був удостоєний Золотої медалі ім. В. П. Горячкіна. Біографію П. М. Василенка висвітлено в сьомому виданні Міжнародного довідника видатних людей минулого тисячоліття, опублікованому Американським біографічним інститутом (ABI). Серед багатьох тисяч претендентів видатного ученого було обрано кандидатом на отримання Медалі Пошани 2-го тисячоліття.

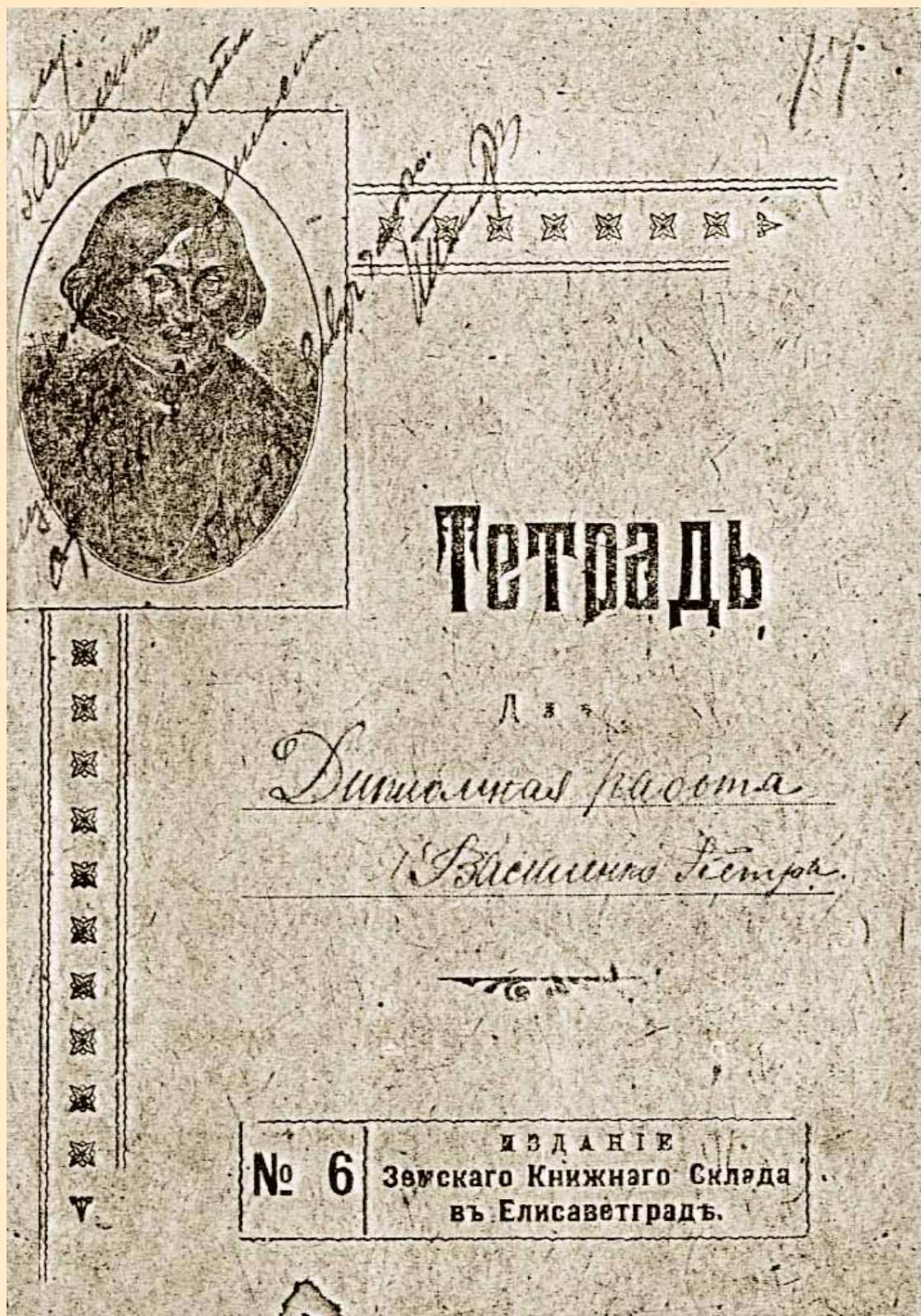
Монографія П. М. Василенка у співавторстві з І. І. Василенком «Автоматизація процесів сільськогосподарсь-

кого виробництва» ввійшла до Міжнародного фонду ООН; з її допомогою Міжнародна економічна комісія ООН оцінювала стан автоматизації процесів сільськогосподарського виробництва в різних країнах світу. Працею П. М. Василенка «До теорії котіння колеса зі слідом» користувалися американські вчені під час розробки місяцехода.

Учений зробив вагомий внесок у розвиток землеробської механіки, механізації, електрифікації й автоматизації сільськогосподарського виробництва України, підготовку та виховання інженерних і наукових кадрів. Його наукові праці присвячено проблемам сільськогосподарської механіки, розробленню теоретичних основ удосконалення наявних і створення нових конструкцій сільськогосподарських машин, методики наукових досліджень у галузі техніки для сільського господарства, питанням електрифікації й автоматизації виробничих процесів у сільськогосподарському виробництві. Він опублікував низку фундаментальних монографій та понад 200 наукових статей. П. М. Василенко підготував сімох докторів і понад 60 кандидатів технічних наук. Його учні стали академіками й членами-кореспондентами УААН, АІНУ та РАСГН, заслуженими працівниками народної освіти України та заслуженими діячами науки й техніки України. Наукові праці П. М. Василенка видано у Франції, Чехословаччині, Болгарії, Румунії, Китаї, їх цитують учені США.

Як було зазначено, вихованець луганського аграрного ВНЗ П. М. Василенко узагальнив систему рівнянь для статичних умов котіння колеса зі слідом. Елементи цієї теорії були використані під час розробки місяцехода «LRV»,

ДИПЛОМНА РОБОТА СТУДЕНТА П. М. ВАСИЛЕНКА

на якому американські астронавти Н. Армстронг та Е. Олдрін пересувалися поверхнею Місяця. На статтю П. М. Василенка «До теорії котіння колеса зі слідом» покликається у своїй книзі американський учений М. Г. Беккер, який досліджував прохідність машин поверхнею Місяця та інших планет Сонячної системи і був одним з організаторів міжнародного товариства з прохідності машин ґрунтами, що мають слабку носійну спроможність, а також радником Наукової консультативної ради Національної академії наук і Національної наукової ради США.

Академік П. М. Василенко чи не перший у світі почав широко використовувати як класичні, так і нові механіко-математичні методи під час досліджень у галузі сільськогосподарської техніки, зокрема метод моделювання, оптимальних рішень, лінійного й динамічного програмування, аналітичної механіки, принципи варіаційного числення, теорій випадкових функцій, надійності та стійкості, елементів кібернетичної математики.

На його честь названо кафедру сільськогосподарських машин Луганського національного аграрного університету, де він працював; його ім'я присвоєно Харківському державному технічному університету сільського господарства. Щорічно проводяться міжнародні наукові конференції, присвячені пам'яті вченого.

Серед перших випускників ВНЗ був й Іван Іванович Хорошилов, який одержав Ленінську премію й став заступником міністра землеробства СРСР.

У перші роки роботи ВНЗ викладачі й студенти були змушені користуватися Луганським центральним міським фізичним кабінетом, іншими природничо-науковими лабораторіями, що існували в місті.

На зароблені колективом кошти у 1924 р. були створені фізичні й ботанічні кабінети, у 1925 р. — хімічна лабораторія, для облаштування якої Московський комісаріат народної освіти надіслав хімічні реактиви і відповідний посуд. Після одержання в 1925 р. 5700 крб., які виділили з коштів, призначених для сприяння культурному будівництву Донбасу, були обладнані ґрунтова й зоотехнічна лабораторії; завдяки цьому запрацювали агрономічний гурток і гурток художньої самодіяльності.

15–17 жовтня 1924 р. у луганському ВНЗ відбувся окружний агрономічний з'їзд, на якому викладачі й сту-

денти звітували про свої досягнення й напрацювання. Цього ж року було організовано двотижневі агрономічні курси, де викладачі й студенти читали лекції селянам навколишніх сіл. Для читання лекцій спеціальні агрономічні комісії відбирали найкращих студентів.

У 1925 р. при ВНЗ діяли двомісячні курси з ліквідації агрономічної неграмотності серед селян та підвищення ефективності агровиробництва. У цьому ж році у ВНЗ почав виходити друком журнал, у якому висвітлювалися новаторські досягнення в агрономії, особливості землеробства в регіоні, раціональні способи господарювання.

Для створення кращих умов навчання студентів ВНЗ у 1927 році було розпочато будівництво навчального корпусу, завершене в 1928 році (нині — корпус техфаку). Незабаром було зведено два двоповерхові гуртожитки.

1930 р. Луганський інститут рільництва реорганізовано в Інститут овочівництва, а 1934 р. — у Плодоовочевий інститут із робітфаком і навчальним господарством. Із часом зміцнилася матеріальна база інституту, було оснащено нові лабораторії, створено сприятливіші умови для навчання студентів за обраними спеціальностями. Зріс і науковий потенціал ВНЗ, після чого до закладу як провідного науково-аграрного центру Донбасу прийшло визнання. Завдяки матеріальній базі, кадровому потенціалу і значній кількості студентів інститут став одним із найавторитетніших аграрних вищих навчальних закладів регіону й України 30-х років минулого століття.

У зв'язку із загальною реорганізацією агрономічних ВНЗ у СРСР, у 1936 р. Ворошиловградський плодовоовочевий інститут було перепрофільовано в сільськогосподарський інститут, у якому функціонували два факультети — рільництва й плодовоовочівництва.

Колектив навчального закладу визначив основні перспективні напрями розвитку землеробства в Донбасі, розпочав озеленіння регіону, що мало стати фактором зміни кліматичних особливостей Донбаського краю.

З ініціативи колективу ВНЗ Рада Народних Комісарів СРСР виділила кошти на придбання 60 млн. саджанців декоративних, чагарникових і плодових рослин для озеленувальних робіт у Донбасі, що дозволило посадити тисячі гектарів лісу й лісосмуг.

Заступник міністра землеробства СРСР І. І. Хорошилов на зустрічі випускників
сільськогосподарського інституту

Студенти Ворошиловградського сільськогосподарського інституту, 1935 р.

Студенти-випускники агрономічного факультету інституту, 1937 р.

Студенти інституту в кімнаті гуртожитку готуються до сесії, 1937 р.

І. Донецький сільсько-господарський технікум знаходиться в районі степової смуги.

Почва району сформувалася на трьох корінних поріддях: лісовій, піску ватій та вапнянку з одержанням гумусу від 4-11 відсотків.

Відносно клімату район Донецького Сільсько-Господарсь-
кого Технікуму, як частини степової смуги характеризується
нестатками опадів, та нерівним розподілом їх по річних до-
бах. Відмінними ознаками термічних устнов є"являється
низька температура в зимові доби й висока температура в
добу вегетації рослин.

Також характерним для нашого району є великі та важкі східні вітри /суховії/, котрі починають свою роботу з перших чисел травня і скінчують її в останніх числах серпня.

В Економічному відношенні район характеризується відсутністю сівозміну з перевагою яринних хлібних рослин з усіма згубними від цього наслідками: витрата ґрунту заміщення ріллі і т. инш.

Входяча в район Донецької Кам'яноугольної промислової в рясно залюдненими центрами, котрі положили свій отслід и на сільське господарство.

В зв'язку з великим розвітком кам'яноугольної промисловості район іноді був не забезпечений робочими руками.

ІІ. Донецький Сільсько-Господарський Технікум з'існу-
вався в 1920 році, як професійно агрономична школа, яка ма-
ла задання випускати фахівців рослинництва. Клепське
матеріальна забезпеченість школи не дала їй змоги розви-
нути свою роботу й до 1922 року - школа не мала змоги
вести свою планову роботу.

В 1922 році школу було переведено в новий маєток, бі-

ля Луганської досвідної станції, де було вже й багато поміщань й де який реманент. С цього року и починається розвиток школи.

III. Робота в Технікумі на протязі минулого року була дуже важка тим самим що кошти, які відпускались Головпрофосвітою не задовольняли потреб школи і приходилось відшукувати кошти необхідні для потреб школи, в самому господарстві школи. Це вело к тому, що приходилось де які необхідні потреби самого господарства урізати, щоб виконати потреби школи, а тим самим не давалось змоги господарству стати тим культурним господарством, яким належить стати господарство школи. Біля технікуму ростушовалась Луганська досвідна станція, котра допомагає Технікуму посилкой до Технікума лектора по рослинництву і в свою чергу Технікум виділяв декілько студентів, котрі ведуть працю на досвідній станції по заданням які їм дає станція. Про виконання цих робіт даються особі доклади робітників студентів по загальних зборах Технікуму.

Відносно контактування роботи в Луганським Окраземуправлінням можна сказати що робота на селі проводиться тільки по заданням Окраземуправління.

Керуючий Технікумом є необхідний член колегії Окраземуправління, а округові агрономичні наради проходять не тільки з представниками /від студентів/ Технікуму, але і в поміщенні технікуму.

Відносно останніх урядових та громадських установ теж можливо сказати, що робота їде контактова і щира.

АЖІППО Іван Семенович
Ректор Луганського овочевого інституту
(1930–1932)

СКОРОХОД Всеволод Григорович
Ректор Ворошиловградського сільсько-
господарського інституту (1937–1939)

У 1938 р. робоча делегація Донбасу, яку очолював професор В. Г. Скороход, відвідала м. Козлов (нині — Мічурінськ) і зустрілася з провідним вченим І. В. Мічуріним, привізши з його розплідника багато рідкісних сортів плодівих дерев, чагарників, які згодом почали вирощувати й поширювати в садах Донбасу. Так створили власні розсадники, конче потрібні під час закладання паркових комплексів.

Колектив Луганського сільськогосподарського інституту — це високоосвічені фахівці, безмежно віддані своїй справі. Леонід Анатолійович Долгих працював в інституті з 1936 р. на посадах завідувача кафедри економіки й організації сільськогосподарських підприємств, заступника директора інституту з наукової роботи, декана, голови програмно-методичної комісії.

Інший відомий учений-аграрій — Олександр Олексійович Орлов — народився в березні 1888 р. у с. Тростяниця Балашівського району Саратовської області. У 1921 р. закінчив агрономічний факультет Саратовського університету, а з 1938 по 1945 рік завідував кафедрою селекції й насінництва у Ворошиловградському сільськогосподарському інституті. О. О. Орлов спеціалізувався на дослідженні сільськогосподарської культури ячменю, мав низку монографій із цієї проблематики, які виходили друком щорічно впродовж 1929–1936 років. Він був досвідченим педагогом, відомим ученим-селекціонером.

Протягом 1930–1936 рр. працівники інституту, крім навчальної роботи, багато уваги приділяли створенню в Донбасі власної продовольчої бази, яка мала забезпечувати регіональну індустрію, що розвивалася швидкими темпами.

Дослідження вчених інституту, які проводили спільно з провідними агрономами й практиками сільського господарства країни, були спрямовані на розробку комплексів агротехнічних заходів для підвищення врожайності ланів, удосконалення культури землеробства в регіоні. Колектив інституту допоміг визначити основні шляхи розвитку землеробства, садівництва, овочівництва й виноградарства краю.

Науковці брали активну участь у підготовці й підвищенні кваліфікації кадрів для аграрного сектору, нарадах, семінарах із різних проблем сільського господарства, які проводилися в Донецьку, Луганську та інших регіонах СРСР. Учені розгорнули широкую діяльність і серед аматорів садівництва, виноградарства й городництва. Для них було видано спеціальні агротехнічні порадики, брошури й довідники. Статті-рекомендації щодо практичних питань сільського господарства публікували в обласних і районних газетах.

У цей період у ВНЗ працювала ціла плеяда славетних учених: професори М. Г. Ротмістров, М. Є. Софронів, П. М. Білецький, доценти С. К. Кравченко, М. О. Савченко, А. Т. Подкопаєв, викладач А. Д. Лихошерстов, з 1934 р. — професори Л. А. Христева, А. Ф. Владимиров, з 1936 р. — професор О. Д. Поліщук та багато інших.

Упродовж 1930–1933 рр. в інституті працював досвідчений педагог-математик В. Ю. Коломойцев, який також був талановитим віолончелістом і разом із професором В. Г. Скороходом та відомим композитором В. С. Косенком брав участь у турне камерного тріо по Україні.

ОРЛОВ Олександр Олексійович
Відомий учений-селекціонер, завідувач кафедри
селекції й насінництва (1938–1945)

ДОЛГІХ Леонід Анатолійович
Завідувач кафедри економіки й організації сільсько-
господарських підприємств

Професор В. Г. Скороход

МОСКАЛЕЦЬ Іван Степанович

Ректор Ворошиловградського сільсько-господарського інституту (1940–1942)

КРАВЧЕНКО Семен Карпович

Ректор Ворошиловградського сільсько-господарського інституту (1942–1943)

Колектив інституту пережив трагічний період голодомору 1932–1933 рр., але зберіг викладачів та студентів і при цьому вдосконалював навчальний процес, зміцнював авторитет ВНЗ у країні. Протягом 1930–1932, 1937 років ректором інституту був Іван Семенович Ажиппо. У серпні 1938 р. його заарештували й засудили до 20 років позбавлення волі за сфальсифікованим обвинуваченням в організації в інституті «повстанської групи», зараженні худоби навчального господарства туберкульозом, а також невизнанні вчення академіка Г. Д. Лисенка про схрещування зернових, про що свідчать матеріали справи під грифом «Цілком таємно».

Упродовж 1938–1939 рр. ВНЗ очолював Всеволод Григорович Скороход — багатогранна, яскрава особистість. Він зробив значний внесок у розвиток аграрного комплексу Донбасу.

Навчаючись на фізико-математичному факультеті Київського університету, він одночасно був студентом Київського музичного училища по класу скрипки. В 1911 р. успішно завершив навчання в двох ВНЗ. Майбутній науковець продовжив освіту в Московському сільськогосподарському інституті й після завершення здобув звання вченого-агронома I розряду.

У 1929 р. його запросили обійняти посаду завідувача кафедри ботаніки Луганського сільськогосподарського інституту (тоді — Інституту рільництва). Професор В. Г. Скороход, працюючи у ВНЗ, проявив себе не лише в науково-педагогічній сфері. Він був чудовим організатором аграрної освіти в Донбасі та Україні й водночас віртуозним музикантом, який давав концерти

в місті та брав участь у турне по Україні разом із відомими композиторами.

Як науковець і педагог В. Г. Скороход був надзвичайно ґрунтовною людиною. Він видав низку підручників за фахом для ВНЗ: «Введення в агрономію з основами історії землеробської культури» (1956), «Бур'яни Донбасу й заходи для боротьби з ними» (1951), «Озеленення Донбасу» (1953).

В. Г. Скороход активно дбав про створення продовольчої бази Донбасу, співпрацював із відомим російським селекціонером І. В. Мічуриним, зокрема одержав з його розплідника багато сортів плодівих дерев, які стали районувати в Донбасі, чим розпочав озеленення найбільшого промислового регіону України.

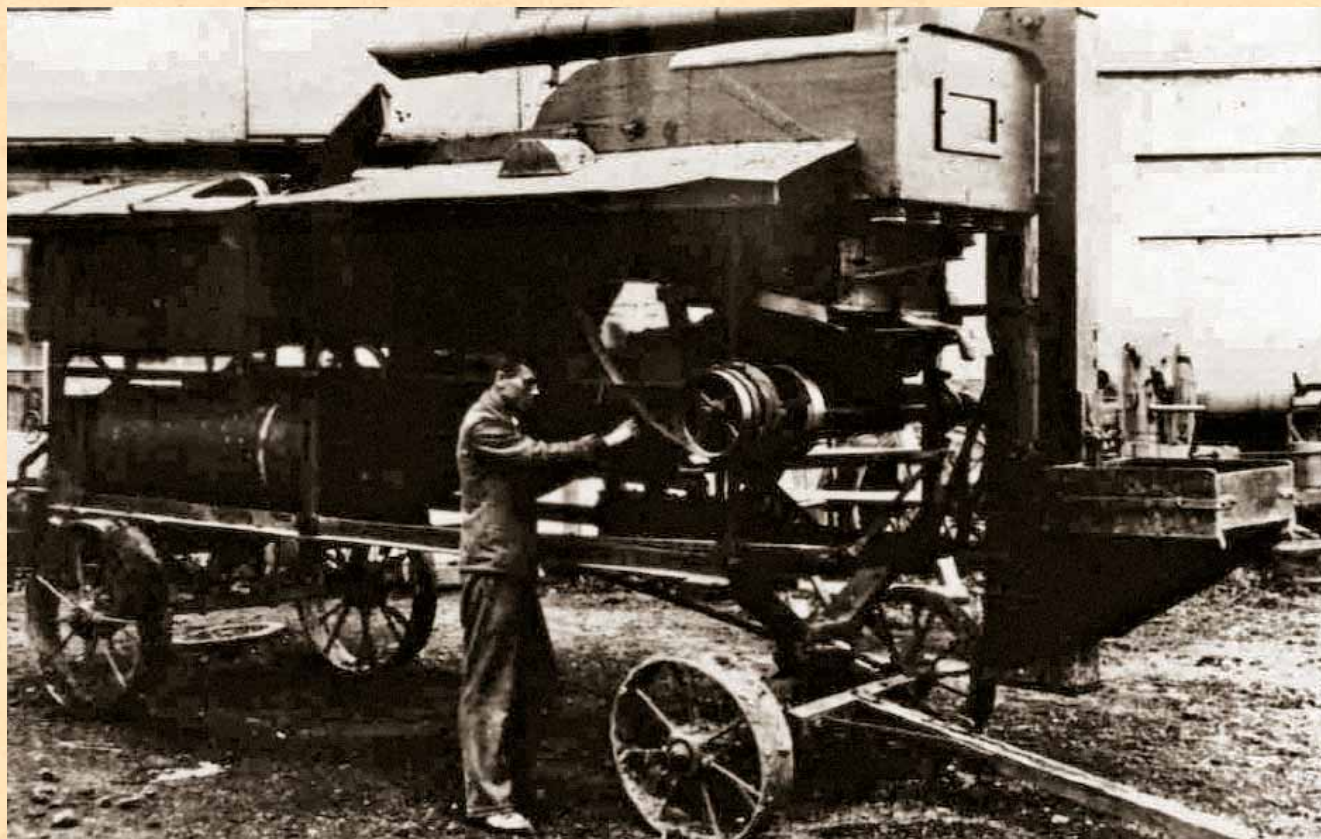
У рік створення Ворошиловградської області (1938) інститут став справжнім агрономічним центром усього Донбасу з підготовки агрономів вищої кваліфікації, директорів МТС, голів колгоспів і керівників для сільськогосподарського виробництва. Тоді в інституті навчалося 500 студентів і працювало 42 викладачі; професорсько-викладацький склад було поповнено за рахунок науково-педагогічних кадрів Харківського, Полтавського, Херсонського й інших вищих навчальних і науково-дослідних закладів.

У цей період поновлено й значно збільшено машинний парк інституту.

Навчально-дослідне господарство в передвоєнні роки стало центром виробничого навчання студентів. У його розпорядженні була значна площа (1157 га землі), зокрема орної землі — 730 га, зрошуваної — 320 га, 50 га плодоягідних насаджень і 2 га виноград-

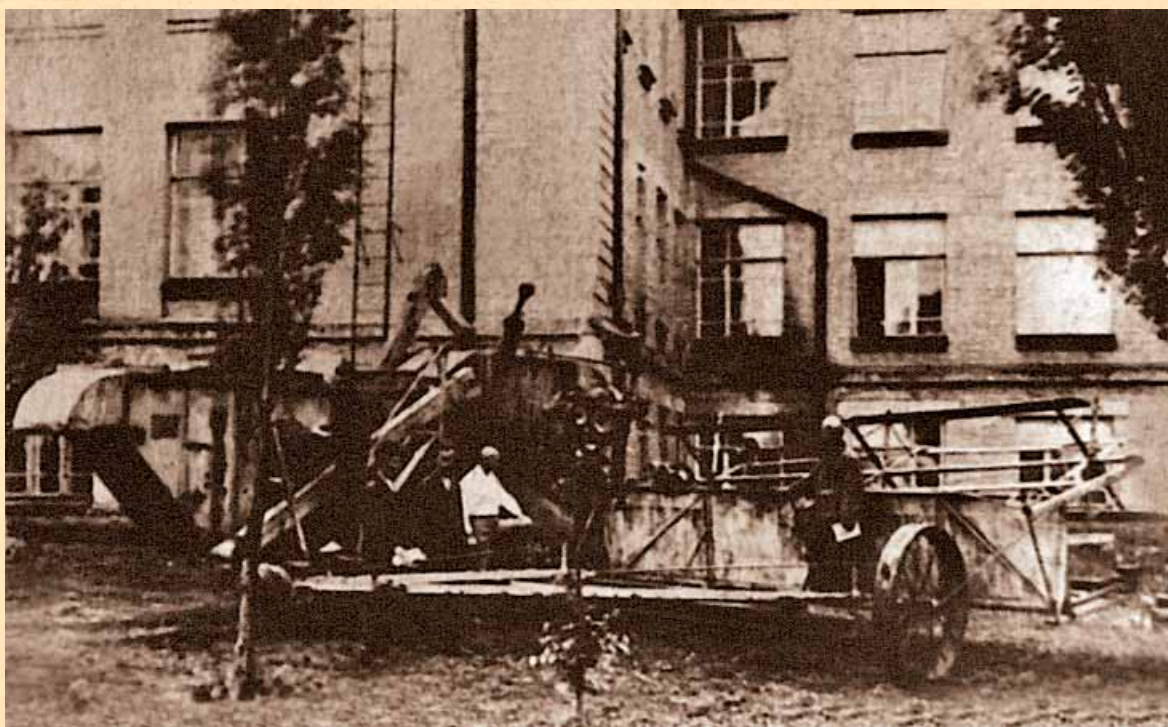
Студенти й співробітники інституту, 1938 р.

Машинний парк інституту, 1938 р.

Студенти на агрономічній практиці, 1939 р.

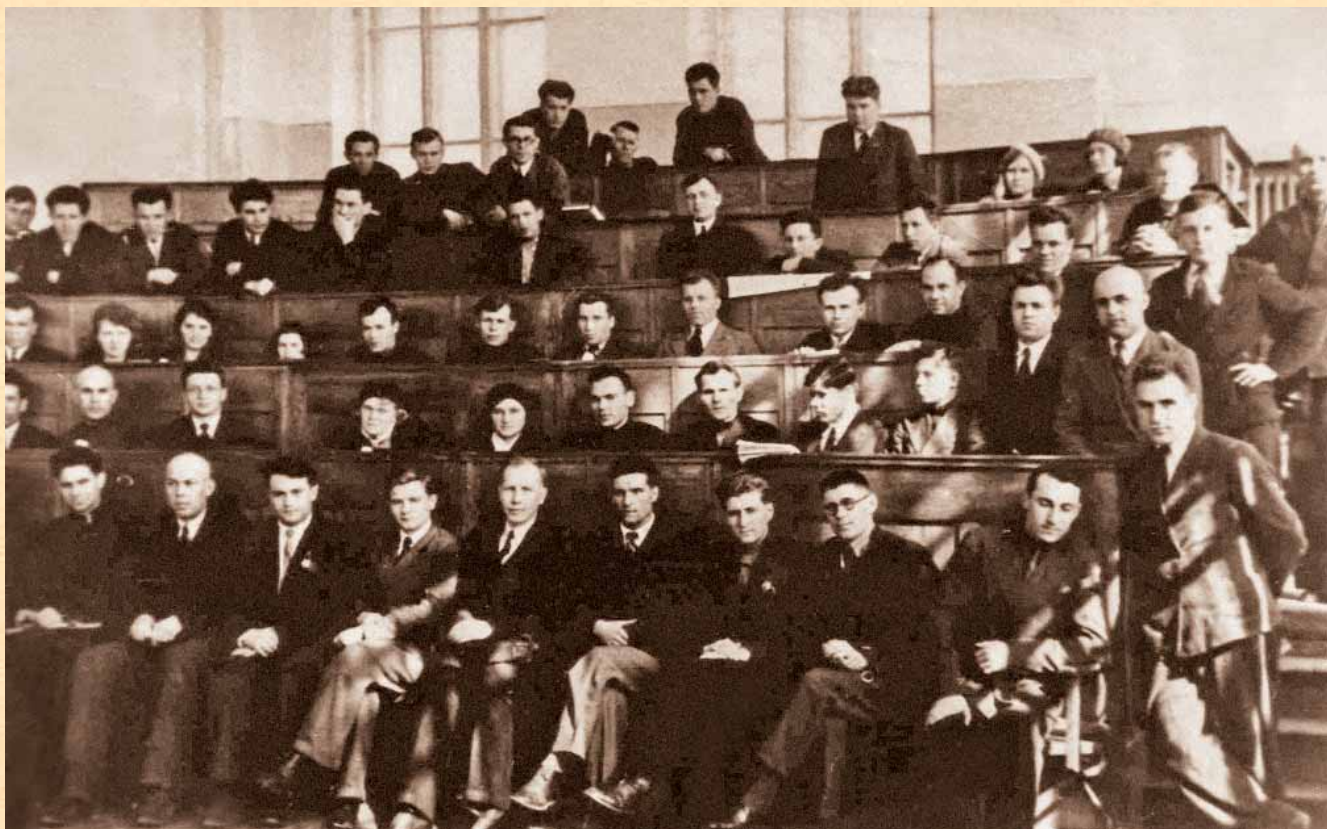
Практичні заняття на кафедрі механізації, 1939 р.

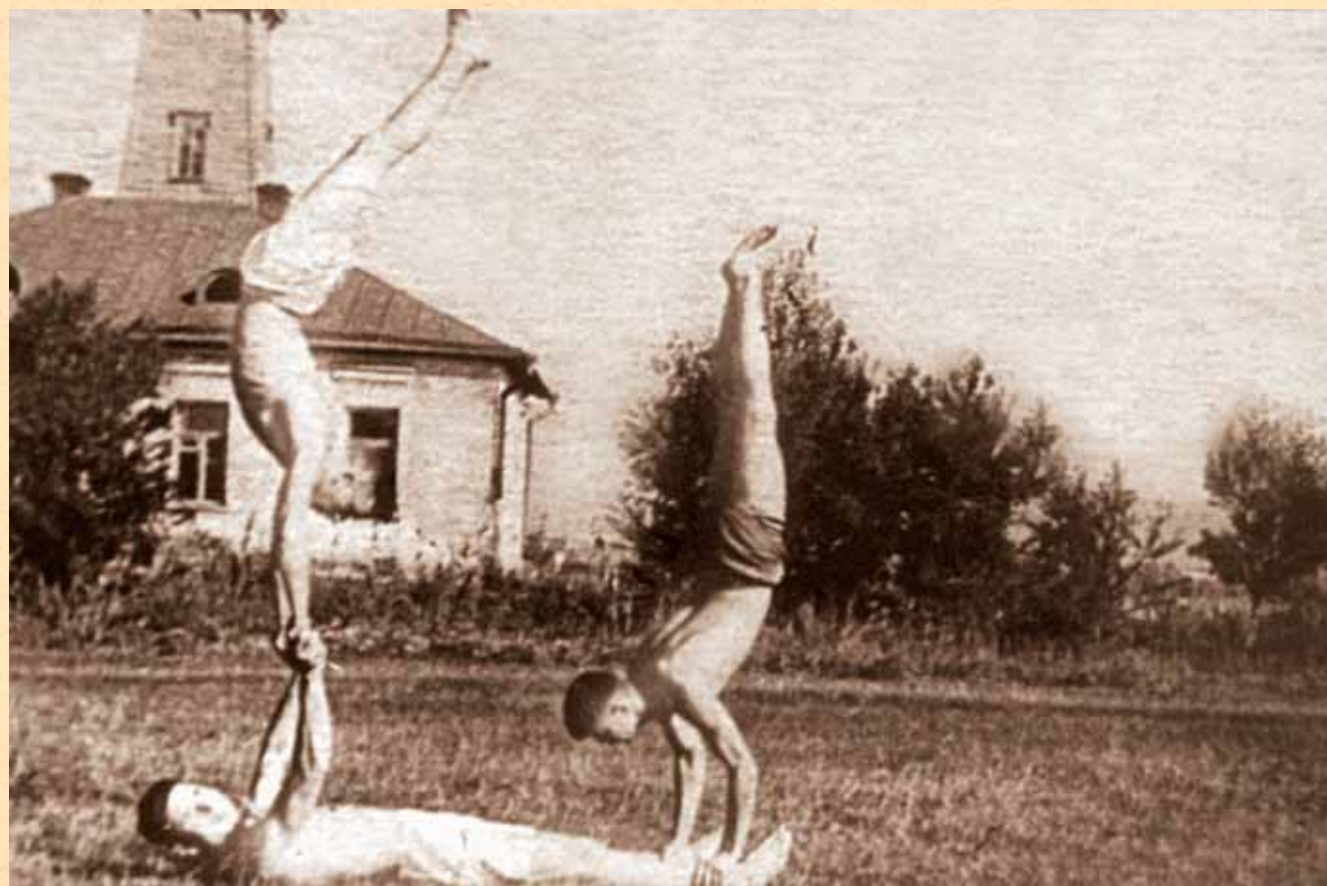
Консультація студентів на кафедрі захисту рослин

Лабораторія дослідження ґрунтів, 1931 р.

Студенти агрономічного факультету після лекції, 1939 р.

Спортсмени інституту на змаганнях «Готовий до праці й оборони», 1940 р.

Випускники передвоєнних років на зустрічі в 1972 р.

УТКІН Максим Семенович
Професор, фітопатолог

ХРИСТЄВА Лідія Арсенівна
Відомий учений-агроном, професор

Багато наукових розробок учених передвоєнного часу, які працювали у ВНЗ, були відомі далеко за межами України. Серед них — роботи Лідії Арсенівни Христєвої, яка в 1928 р. закінчила агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту, протягом 1933–1945 рр. працювала у Ворошиловградському сільськогосподарському інституті. Л. А. Христєва розробила новий унікальний метод одержання добрив із кам'яновугільних порід, зокрема із вуглистих сланців. За цією ж темою вона захистила докторську дисертацію. Розробки Л. А. Христєвої широко застосовували в сільськогосподарському виробництві країни, вони залишаються актуальними й нині.

У цей самий час в інституті працював відомий лісівник Д. К. Крайнів, який понад 40 років забезпечував створення нових насаджень у Велико-Анадольському лісництві.

Напередодні Другої світової війни при кафедрі ґрунтознавства було відкрито аспірантуру. Одним із перших її аспірантів став В. П. Золотун, згодом — відомий ґрунтознавець, доктор сільськогосподарських наук, професор Херсонського сільськогосподарського інституту.

Одночасно з навчально-виховною й науково-дослідною роботою вчені інституту надавали допомогу сільськогосподарському виробництву, забезпечували поширення й удосконалення досягнень аграрної науки, готували сільськогосподарські кадри. Також вони вивчали прийоми підвищення врожайності основних польових й овочевих культур, плодово-ягідних насаджень, пропагували раціональні способи обробки ґрун-

ту, систему сівозміни, способи ефективного використання мінеральних добрив для посушливих районів УРСР, розробляли й впроваджували у виробництво науково обґрунтовану систему ведення господарства у різних зонах і районах Донбасу.

Професор М. П. Лубовський отримав цінні гібриди й сіянці земляної груші й соняшнику, що дають високі врожаї бульб (до 300 центнерів) і зеленої маси (понад 700 центнерів із гектара). Професор П. М. Білецький розробив і рекомендував метод високостеблевих ущільнювачів у овочівництві, й нині застосовуваних у господарствах Донбасу. Результати досліджень П. І. Луцького з картографування ґрунтів та інженерної геології було передано виробництву; вони стали основою проєктованого зрошення, водопостачання, охорони підземних вод і будівництва очисних споруд. Праці С. К. Кравченка з агротехніки вирощування картоплі використали під час розробки агроправил Ворошиловградської області й видали в низці монографій і брошур. Результати студій професора О. Д. Поліщука про вікову мінливість плодово-ягідних рослин було виставлено на стенді в Академії наук СРСР і використано в книзі доктора наук М. П. Кренке «Циклічна будова й омолодження рослин». Доброї слави зажили виведені професором М. О. Савченком сорти овочевих культур (капусти, помідорів, цибулі). Їх районовано в багатьох областях України та за її межами. Л. А. Долгих працював над організацією й нормуванням оплати праці в сільгоспвиробництві. Доцент А. Ф. Владимиров сконструював новий експериментальний леміш.

